

28.7.2021

EOAK/5871/2020

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Terhi Arjola-Sarja

LAPSEN YHTEISHUOLLON ILMOITTAMINEN VÄESTÖTIETOREKISTERIIN

1 KANTELU

Kantelija pyysi tutkimaan A:n kärjäoikeuden menettelyä lapsen yhteishuoltajuudesta tehdyn päätöksen ilmoittamisessa väestötietorekisteriin.

Kantelun mukaan A:n kärjäoikeuden 23.9.2015 tekemä päätös kantelijan lapsen yhteishuollosta oli jäänyt kirjaamatta väestötietorekisteriin. Asia oli tullut ilmi heinäkuussa 2020, kun kantelija oli passia hakiessaan tarkistanut väestötietorekisteristä omat tietonsa. Tällöin kantelija oli havainnut, että yhteishuoltoa ei ollut merkitty hänen tietoihinsa. Kantelija toi kirjeessään esiin, miten lapsen äiti oli tänä aikana yksin hoitanut lapsen asioita ja miten hän ei muun muassa ollut saanut viranomaisilta, esimerkiksi koulusta, tietoa lapsesta, koska viranomaiset ilmeisesti tarkistavat asioissa lapsen huollon väestötietorekisteristä. Lopputuloksena oli ollut, että oikeuden päätöksen mukainen yhteishuoltajuus ei ole toteutunut.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin A:n kärjäoikeuden kärjätuomarin, selvitystä annettaessa ma. hovioikeudenneuvos B:n selvitys ja kärjäoikeuden laamannin lausunto. Ne oheistetaan tähän päätökseen kantelijalle tiedoksi.

3 RATKAISU

3.1 Kantelun tutkiminen

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain mukaan yli kaksi vuotta vanhaa asiaa ei tutkita, ellei siihen ole erityistä syytä. Kantelun tarkoittamasta menettelystä A:n kärjäoikeudessa on kulunut yli kaksi vuotta. Kantelija on kuitenkin kertonut saaneensa tiedon kantelussa tarkoitettusta menettelystä vasta heinäkuussa 2020. Näin ollen ja ottaen huomioon asian tärkeys, olen katsonut, että kantelun tutkimiseen on olemassa laissa tarkoitettu erityinen syy.

3.2 Selvitys tapahtumista

Asian kärjäoikeudessa ratkaiseen kärjätuomari B:n selvityksen mukaan, kun kärjäoikeus oli 23.9.2015 antamallaan päätöksellä määrännyt kantelijan lapsen vanhempiensa yhteishuoltoon, kärjäoikeuden olisi tullut ilmoittaa väestötietojärjestelmään lapsen huoltoa koskevasta ratkaisustaan. B:n mukaan kärjäoikeudessa

hänellä oli tapana ohjeistaa kulloinkin työparinaan toiminut sihteeri tekemään huoltoa koskevasta ratkaisusta ilmoitus väestötietojärjestelmään. Selvityksessä B ilmoittaa tästä syystä uskovansa, että hän oli toiminut näin myös tässä yksittäisessä asiassa, mutta varmoja muistikuvia hänellä ei ajan kulumisen takia enää ole.

Selvityspyynnöstä tiedon saatuaan B on varmistanut Digi- ja väestötietovirastosta, onko lapsi merkitty B:n antaman ratkaisun perusteella vanhempiensa yhteiseen huoltoon ja jos on, milloin tämä on tapahtunut. Digi- ja väestötietovirastosta B on saanut tiedon, että lapsi on 21.8.2020 kirjattu järjestelmässä vanhempiensa yhteiseen huoltoon, ja että sekä kantelija että käräjäoikeus olivat olleet yhteydessä Digi- ja väestötietovirastoon tässä asiassa. B toteaa olevan harmillista ja olevansa hyvin pahoillaan siitä, että tieto lapsen huoltoa koskevasta ratkaisusta ei ollut välittynyt käräjäoikeudesta väestötietojärjestelmään oikea-aikaisesti.

Käräjäoikeuden laamannin lausunnon mukaan enää ei ole mahdollista selvittää, mistä syystä tieto käräjäoikeuden yhteishuoltoa koskevasta ratkaisusta ei ole välittynyt väestötietojärjestelmään ajallaan. Kun yksinhuolto on muutettu yhteishuoltajuudeksi, käräjäoikeuden on tullut kirjata tämä muutostieto Tuomasjärjestelmään, josta sen olisi tullut välittyä väestötietojärjestelmään. Lausunnossa todetun mukaan aina tämä tietojärjestelmäyhteys ei ole toiminut, mutta useimmiten toimimattomuus on tullut ilmi Tuomasjärjestelmän ilmoitettua, ettei muutostiedon välittyminen asiassa onnistu. Tällöin käräjäoikeus on lähettänyt paperisen muutosilmoituksen väestörekisterikeskukselle.

Syy siihen, ettei muutostieto ole välittynyt väestötietojärjestelmään, on joko käräjäoikeuden laiminlyönnissä tai tietojärjestelmäyhteyden toimimattomuudessa. Lausunnossa todetun mukaan muutostieto on heti 21.8.2020 kirjattu väestötietojärjestelmään, kun on tullut ilmi, ettei sitä ollut ennen kirjattu.

3.3 Oikeusohjeita

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain (lain nimi kantelun tarkoittamana ajankohtana laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista) 13 §:n 1 momentin mukaan väestötietojärjestelmään talletetaan rekisteröinnin kohteena olevasta henkilöstä muun muassa lapsen huoltoa ja sen sisältöä koskevat tiedot.

Lain 25 §:n 1 momentin mukaan tämän lain 23 §:ssä tarkoitetuilla viranomaisilla (muun muassa tuomioistuimilla) on velvollisuus ilmoittaa tiedot väestötietojärjestelmän rekisterinpitäjälle välittömästi sen jälkeen, kun tiedoissa on todettu lisäys-, muutos- tai korjaustarve

taikka rekisterinpitäjä on esittänyt lisätieto- tai selvityspyynnön.

Väestötietojärjestelmästä annetun valtioneuvoston asetuksen 8 §:n (257/2012) mukaan lapsen huoltoa koskevat tiedot talletetaan väestötietojärjestelmään muun muassa huollon alkamispäivä, jos huollosta on tehty sopimus tai annettu tuomioistuimen päätös, ja huollon päättämispäivä.

Laissa tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan säädetään muun muassa tiedon tallettamisesta väestötietojärjestelmään merkitsemistä varten.

Lain 3 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuin toteuttaa sille väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetussa laissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden toimittamalla tiedot väestötietojärjestelmään. Säännöksen 2 momentin mukaan oikeusministeriön asetuksella voidaan säätää, että tuomioistuin toteuttaa 1 momentissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden tallettamalla ratkaisuaan koskevat tiedot oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään välitettäväksi väestötietojärjestelmään. Merkinnän tekemiseen ja tietojen toimittamiseen sovelletaan, mitä oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa ja sen nojalla säädetään. Sittenkin kumotun, mutta kysymyksessä olevana ajankohtana voimassa olleessa 3 momentissa säädettiin, että jos tietoja ei voida toimittaa 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, tuomioistuimen on toimitettava tiedot asiassa toimivaltaiselle maistraatille väestötietojärjestelmään välitettäväksi.

Oikeusministeriön asetuksen (Oikeusministeriön asetus tietojen merkitsemisestä oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään) 3 §:n (813/2014) mukaan oikeushallinnon valtakunnalliseen tietojärjestelmään liittyneiden oikeushallinnon viranomaisten on talletettava tekemänsä ratkaisu tai sen tuomiolauselman ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään sekä tehtävä siihen ratkaisemastaan asiasta ne merkinnät, jotka ovat tarpeen sille säännöksessä mainituissa laeissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi. Säännöksen 2 momentissa säädettiin, että, mitä 1 momentissa säädetään, koskee soveltuvin osin väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetussa laissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden täyttämistä. Voimassa olevan 8 §:n 1 momentissa on mainittu myös väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annettu laki.

3.4 Kannanotto

Saamani selvityksen perusteella väestötietojärjestelmään ei ole välittynyt A:n käräjäoikeudesta tietoa siitä, että käräjäoikeus on 23.9.2015 antamallaan tuomiolla määrännyt kantelijan lapsen vanhempinsa yhteishuoltoon.

Käytettävissäni olevien tietojen perusteella väestötietojärjestelmässä lapsen huolto on ollut merkittynä yksin hänen äidilleen aina siihen

saakka, kunnes merkintä on 21.8.2020 muutettu yhteishuolloksi. Käräjäoikeuden ratkaisua 23.9.2015, joka ratkaisu on asiassa jäänyt pysyväksi, vastaamaton merkintä on siten ollut väestötietojärjestelmässä lähes viisi vuotta. Selvityksen valossa korjaustoimenpiteisiin on ryhdytty sen jälkeen, kun kantelija on alkanut selvittämään asiaa heinäkuussa 2020. Kantelijan kertoman perusteella hän ei ole ennen heinäkuuta 2020 tiennyt asiasta, eikä siten ole asiaa voinut aikaisemmin selvittää tai esimerkiksi tietää, että hänen olisi viranomaisissa asioidessaan tullut erikseen osoittaa huoltajuutensa.

Käräjäoikeuden on heti lapsen huoltoa koskevan ratkaisun antamisen jälkeen tullut ilmoittaa lapsen huollossa tapahtuneesta muutoksesta väestötietojärjestelmään. Saamani selvityksen perusteella asiassa ei ole enää mahdollista selvittää, mistä syystä tieto käräjäoikeuden yhteishuoltoa koskevasta ratkaisusta ei ole välittynyt väestötietojärjestelmään ajallaan. Syynä siihen, ettei muutostieto ole välittynyt väestötietojärjestelmään, on ollut joko käräjäoikeuden laiminlyönti tai tietojärjestelmäyhteyden toimimattomuus.

Koska asiaa ei voida enää tarkemmin selvittää, asiassa ei ole todettavissa yksittäisen virkamiehen menettelyn virheellisyyttä. Moitearvostelua ei ole mahdollista kohdistaa myöskään käräjäoikeuteen, sillä mahdollista on, että kysymys on ollut tietojärjestelmäyhteyden toimimattomuudesta. Selvää kuitenkin on, että tietojen välittämisessä väestötietojärjestelmään on tapahtunut vakava virhe, eikä oikeuslaitos ole pystynyt turvaamaan kantelijalle asianmukaista asian käsittelyä.

Laissa valtion vahingonkorvaustoiminnasta valtaosa valtioon kohdistuvista vahingonkorvausvaatimuksista on keskitetty Valtiokonttorin käsiteltäväksi. Lakia sovelletaan valtioon kohdistuvan vahingonkorvausvaatimuksen käsittelyyn, jos vaatimus perustuu valtion viranomaisen virheeseen tai laiminlyöntiin.

Sikäli kuin kantelija katsoo, että hänelle on tapahtuneesta virheestä aiheutunut valtion korvattava vahinko, kantelija voi kääntyä asiassa Valtiokonttorin puoleen.

4 TOIMENPITEET

Lähetän jäljennöksen tästä ratkaisustani tiedoksi A:n käräjäoikeudelle.